

LAUSUNTOYHTEENVETO

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Sisällys

1 Johdanto	2
2 Lausuntopyyntö ja lausunnonantajat.....	2
3 Tiivistelmä	3
4 Yksityiskohtainen palaute	8
4.1 Yleisiä huomioita	8
4.2 Ympäristöasiat	8
4.3 Varausjärjestelmä.....	9
4.4 Malminetsintä.....	10
4.5 Monien kuntien alueelle sijoittuvat kaivoshankkeet.....	11
4.6 Vakuudet	12
4.7 Tilaisuudet yleisölle	13
4.8 Vaikutukset saamelaisiin alkuperäiskansana	14
4.9 Intressivertailu.....	15
4.10 Muita esiin nousseita asioita	15
Liite 1: Lausunnonantajat.....	16
Liite 2: Lausuntopyynnön jakelu	18

1 Johdanto

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyy tavoite parantaa kaivosten ympäristönsuojelua ja keinona kaivoslainsäädännön uudistaminen. Tämän toteuttamiseksi työ- ja elinkeinoministeriö asetti 15.10.2019 lainvalmisteluhankkeen kaivoslain muuttamiseksi. Lainvalmistelun tueksi ministeriö asetti 1.2.2020 työryhmän, joka koostuu keskeisimmistä kaivosalan sidosryhmistä. Ehdotusta hallituksen esitykseksi on tehty työryhmätyöskentelyn tukemana virkautyönä työ- ja elinkeinoministeriössä vuosina 2019–2022.

Esityksen tavoitteena on ympäristönsuojelun tason parantaminen, kaivosten toimintaedellytysten varmistaminen sekä paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen. Lisäksi esityksellä parannetaan lupamenettelyjen toimivuutta. Esitystä valmistellessa on otettu huomioon myös eduskunnan kirjelmä, joka on annettu Kaivoslaki Nyt -kansalaisaloitteesta.

Ympäristönsuojelun tason parantamiseksi hallituspuolueet ovat sopineet lisäksi malminetsintää koskevasta kiellosta kansallis- ja luonnonpuistoissa sekä valtion muilla luonnonsuojelualueilla sallitun malminetsinnän edellytysten tiukentamisesta. Nämä ehdotukset sisältyvät luonnonsuojelulakia koskevaan hallituksen esitysluonnokseen eikä niitä käsitellä kaivoslain muuttamista koskevassa hallituksen esitysluonnoksessa.

2 Lausuntopyyntö ja lausunnonantajat

Työ- ja elinkeinoministeriö lähetti luonnoksen hallituksen esitykseksi lausuntokierrokselle 3.3.2022. Ministeriö pyysi lausuntoa 59 taholta, jotka on lueteltu liitteessä 2. Lisäksi ministeriö pyysi erillisellä, täydentävällä lausuntokierroksella lausuntoja kunnilta. Lausuntokierros toteutettiin lausuntopalvelu.fi-palvelun kautta, jossa lausunnon voivat jättää myös muut kuin tahot, joille lausuntopyyntö on lähetetty.

Lausuntoja annettiin yhteensä 277 kappaletta. Niistä 195 tuli lausuntopalvelu.fi-sivuston kautta ja loput lähetettiin suoraan Työ- ja elinkeinoministeriön kirjaamoon.

Lausunnoista iso osa tuli yksityishenkilöiltä. Yksityishenkilöiden lausuntoja oli 125 kappaletta, joista reilu puolet lainasi tai yhtyi Suomen luonnonsuojeluliiton tai Kansalaisten kaivosvaltuuskunnan lausuntoon. Erilaisilta yhdistyksiltä ja järjestöiltä tuli lausuntoja 61 kappaletta. Niistä noin puolet oli erilaisia luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöjä. Maakuntien lausuntoja tuli 17 ja kuntien lausuntoja 33. Viranomaisilta tuli 14 lausuntoa, joista 7 ELY-keskuksilta. Yritysten lausuntoja oli yhteensä 12 kappaletta, joista suurin osa oli kaivostoimialan yrityksiä. Saamelaiskäräjät, saamelaisneuvosto, kolttien kyläkokous, Paliskuntain yhdistys, Saamelaispaliskunnat ry sekä kolme paliskuntaa jättivät myös lausunnon, joissa he toivat esiin saamelaisten kotiseutu- aluetta ja poronhoitoaluetta koskevia näkökulmia. Esitysluonnoksesta jätti lausunnon myös neljä ministeriötä, korkein hallinto-oikeus, oikeuskanslerin virasto ja maaseutupolitiikan neuvosto MANE. Ulkoministeriö ilmoitti, ettei lausu asiasta.

Lausunnot ovat julkisia ja ne löytyvät ministeriön hankesivulta <https://tem.fi/hankehaku> tunnuksella TEM090:00/2019 tai lausuntopalvelu.fi-sivustolta. Yksityishenkilöiden lausunnot löytyvät pääosin lausuntopalvelusta, mutta suoraan Työ- ja elinkeinoministeriön kirjaamoon lähetettyjä yksityishenkilöiden lausuntoja ole julkistettu hankeikkunassa.

Lausuntoja jättäneet tahot ovat osin lausuneet myös muista aiheeseen liittyvistä laeista, kuten luonnonsuojelulaista ja vesilaista. Kaivoslain osalta lausunnoissa on annettu kommentteja koko laista sen sijaan, että lausunnot kohdistuisivat ainoastaan tässä hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettuihin lakimuutoksiin.

3 Tiivistelmä

Ministeriöt

Suhtautuivat uudistukseen neutraalisti tai positiivisesti. Varausmaksuja, vakuussääntelyä ja kaa-voitusta koskevat ehdotetut muutokset saivat kannatusta, joskin esitykseen ehdotettiin niiden osalta myös tarpeellisia tarkennuksia. Joitakin säädösvalmistelussa tehtyjä ratkaisuja pyydettiin täsmentämään tai muuttamaan. Lisäksi lausuntopalautteessa pyydettiin tarkentamaan esityksen vaikutusarvioita esimerkiksi varausmaksujen kohdentumisen osalta sekä tuomaan esitykseen mukaan mahdollisuuksien mukaan konkreettisia esimerkkejä.

Valtiovarainministeriö painotti launnossaan sitä, että esitettyjen lakimuutosten yhteydessä on huomioitava viranomaisten riittävä henkilöstöresursointi. Luonnoksessa ehdotetut muutokset koskisivat lähinnä Turvallisuus- ja kemikaalivirastoa (Tukes). Lisäksi valtiovarainministeriö toi esiin tarpeen tarkentaa varausmaksua koskevaa sääntelyä. Ministeriö sanoi varausmaksu olevan veroksi katsottava suorite, minkä vuoksi hallituksen esitykseen on tarkennettava verovelvollisen oikeusturvaan ja muutoksenhakuun liittyviä ehdotuksia.

Ympäristöministeriö piti luonnoksessa esitettyjä lupaharkinnan muutosehdotuksia oikeasuuntaisina. Ympäristövaikutukset on kaivoslaissa määritelty laajasti, mitä ympäristöministeriö piti hyvänä, mutta huomautti, ettei esityksessä määritellä tarkasti, mitä useassa pykälässä mainittu merkittävä/huomattava ympäristövaikutus tarkoittaa. Luvituksen yhteydessä olisi viitattava haitallisten ympäristövaikutusten ennaltaehkäisemiseen ja vähentämiseen. Ministeriö muistutti, että kaivoksia koskeva vakuussääntely juontuu osin myös ympäristönsuojelulaista, ja korosti vakuussääntelyn kokonaisuuden selkeyden tärkeyttä. Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan kaivoslain vakuuden piiriin kuuluvissa toimituksissa voitaisiin lisäksi nyt esitettyä kattavammin huomioida kaivoslain itsensä sisältämiä ympäristönäkökohtia. Poikkeuksellisten tilanteiden vakuusvaatimusta voisi kasvattaa yhden vuoden kuluista kahden vuoden kuluiksi.

Maa- ja metsätalousministeriö huomautti, että kaivosvakuuksia koskevan sääntelyn vaikutusarvioita pitää tarkentaa, jotta esityksestä saa paremmin kuvan siitä, minkä suuruisesta muutoksesta on kyse.

Oikeusministeriö ei lausunut esityksen sisällöstä, mutta kommentoi lakiehdotuksia lakitekniikasta näkökulmasta.

Ministeriöt pitivät positiivisena sitä, että esityksellä pyritään vahvistamaan alkuperäiskansojen oikeuksien huomioimista. Maa- ja metsätalousministeriö kirjoitti launnossaan, ettei alkuperäiskansojen oikeuksien huomioiminen saa kuitenkaan kohtuuttomasti häiritä muuta toimintaa.

Muut valtion viranomaiset ja liikelaitokset

Muut valtionviranomaiset ja liikelaitokset suhtautuivat esitysluonnokseen vaihtelevasti. Osa ehdotetuista muutoksista sai positiivista palautetta, osaan suhtauduttiin kriittisemmin. Eri tahot kokivat erilaiset asiat positiivisina ja negatiivisina.

Varausalueen koon rajaamista pidettiin pääosin positiivisena asiana, sillä se voi osaltaan vähentää kansalaisten huolta omaan elinpiiriinsä vaikuttavista kaivoshankkeista. Varausajan lyhentäminen sen sijaan koettiin sekä positiiviseksi että negatiiviseksi. Esimerkiksi GTK toi esiin huolen siitä, ettei lyhyempi 12 kuukauden mittainen varaus ole riittävän pitkä, jotta siinä ajassa ehdittäisiin tehdä huolellinen malminetsintälupahakemus. Varauksen tekijän tiedotusvelvollisuus varauksista koettiin positiiviseksi, koska se lisää kansalaisten tiedonsaantimahdollisuuksia. Tukes piti kuitenkin parempana sitä, että tiedotusvelvoite olisi Tukesilla, sillä yksittäisellä kaivos-toimijalla ei välttämättä ole ajantasaisista tiedoista varausalueen tilanteesta, kuten kilpailevista varausilmoituksista.

Kaavoitusvaatimusten muutokset koettiin ongelmallisiksi. Ihmisoikeuskeskus toi esiin, että kuntakaavoituksen ollessa kaivoshankkeen edellytys, se voi asettaa kansalaiset epäyhdentertaiseen asemaan asuinkunnan perusteella, sillä kunnilla on hyvin erilaiset resurssit ja valmius hoitaa kaavoitushankkeita. SYKE kirjoitti lausunnossaan, että kaivoshankkeiden vaikutukset ovat lähes aina useampaa kuntaa koskettavia, ja maakuntakaavoituksen poistuminen kaavasuunnittelun mahdollisuutena johtaisi siihen, että jatkossa voi olla vaikeampaa seurata alueen kokonaistilannetta.

Esitysehdotuksen katsottiin parantavan alkuperäiskansojen asemaa lisäämällä tiedonsaantia saamelaisen kotiseutualueelle ja erityiselle poronhoitoalueelle kohdistuvista kaivoshankkeista. SYKE toi esiin, että saamelaisen kotiseutualueelle ja erityiselle poronhoitoalueelle kohdistuvissa malminetsinnöissä ja kaivoshankkeissa tulee olla velvollisuus olla yhteydessä saamelaiskäräjiin, kolttien kyläkokoukseen ja paliskuntiin. Ihmisoikeuskeskus myös huomautti vapaan tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatteesta. Saamelaiset pitää osallistaa päätöksentekoon ja heillä pitää olla mahdollisuus vaikuttaa ennakoita kaivoshankkeisiin kotiseutualueellaan ja erityisellä poronhoitoalueella eikä vain antaa heille tiedoksi. Päätöksiä tehdessä pitäisi myös vaatia tuntemusta saamelaiskulttuurista. Metsähallitus oli kuitenkin pessimistisempi arviossaan. Metsähallituksen lausunnossa nostettiin esiin, että Saamelaiskäräjät on toistuvasti tuonut valituksissa esiin sen, ettei nykyisen kaivoslain 38 §:ään perustuvaa selvitystä ole tehty lain edellyttämällä tavalla. Olisi siis mahdollista, ettei ehdotukseen sisältyvä muutos, joka korostaa luvan hakijan selvitysvelvollisuutta, paranna kaivosviranomaisen edellytyksiä antaa saamelaiskulttuuria tai poronhoitoa koskevia lupamääräyksiä.

GTK ehdotti, että lakiin pitäisi lisätä maininta erityisestä perustutkimusilmoituksesta, jota käytettäisiin turvaamaan suomalaisten tutkimuslaitosten ja yliopistojen perustutkimustoiminta. Perustutkimusilmoitus estäisi muiden toimijoiden varaukset sillä alueella, jolla perustutkimusilmoitus on tehty.

Aluehallintovirastojen (avi) lausunnossa huomautettiin, että eri lakien ja lupien rajapinnat ovat epäselviä. Esimerkkinä avi antoi lausunnossaan sen, että avin myöntämän ympäristöluvan ja Tukesin myöntämän kaivosluvan myöntämisperusteissa voi olla ristiriitoja. Esitysluonnosta pitäisi avin mukaan täsmentää siten, että eri viranomaisten ja lakien soveltamisalojen osalta on vähemmän tulkinnanvaraa. Myös Metsähallitus huomautti, että sääntelykokonaisuus on epäselvä ja etenkin ympäristöluvan ja kaivosluvan suhde kaipaa selkiyttämistä. Sääntelyssä on päällekkäisyyttä, joka johtaa epäselvyyksiin.

Kunnat ja maakunnat

Kuntien ja maakuntaliittojen lausunnoista iso osa oli melko neutraaleja. Kunnista suuri osa lausui joko pelkästään tai lähes pelkästään esitysehdotuksessa olleesta muutoksesta, jonka mukaan jatkossa kaivoshankkeissa pitäisi olla yleis- tai asemakaava, kun nykyisin myös maakuntakaava tai muu maankäytöllinen selvitys on ollut mahdollinen. Kunnat suhtautuivat ehdotettuun muutokseen pääosin hyvin positiivisesti. Kuntien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen kaivoshankkeissa nähtiin positiivisena, joskin kaavoitusmuutoksista tunnistettiin aiheuttavan kunnille lisää työtä, mikä saattaa johtaa resurssipulaan.

Lapin kuntien lausunnoissa otettiin huomioon saamelaiskulttuurista ja poronhoidosta johtuvat erityispiirteet.

Maakunnat pääosin kannattivat kuntien vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä sillä, että jatkossa kaivoshankkeelle vaaditaan yleis- tai asemakaava. Lapin liitto toi esiin, että maakuntakaava on toimiva laajoissa kaivoshankkeissa, jotka sijoittuvat usean kunnan alueelle, joten maakuntakaava pitäisi olla edellytyksenä kuntakaavan lisäksi. Useissa lausunnoissa huomioitiin, että kunnille on taattava riittävästi resursseja hoitaa kaavoitustehtävää. Lisäksi ehdotettiin siirtymäajan pidentämistä, jotta kunnilla on enemmän aikaa varautua muutokseen ja tehdä nyt maakuntakaavan nojalla annetuille kaivoshankkeille kuntakaavat. Varausjärjestelmän muutokset saivat kannatusta. Sekä varausmaksua että varauksen ajallisen keston rajaamista pidettiin positiivisina muutoksina. Useiden maakuntien lausunnoissa todettiin, että esityksessä ehdotetut muutokset ovat oikeasuuntaisia, mutta niiden vaikutus ympäristönsuojeluun on melko pieni.

Järjestöt

Useat erilaiset järjestöt jättivät lausuntoja hallituksen esitysluonnokseen. Lausunnon jättäneistä järjestöistä lähes kaikki kannattivat tiukempaa sääntelyä kaivostoimintaan ja luonnonsuojelullisten elementtien lisäämistä kaivoslakiin.

Luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöt pitivät esityksessä ehdotettuja muutoksia riittämättöminä. Erityisesti kiinnitettiin huomiota siihen, ettei lakiehdotuksessa edellytetä ympäristöluvan saamista ehtona kaivosluvan saamiselle. Myös vaatimus malminetsinnän ja kaivostoiminnan kiellosta suojelualueilla ja niiden läheisyydessä toistui useissa lausunnoissa ja lisäksi maanomistajalla tulisi aina olla oikeus kieltää malminetsintä ja kaivostoiminta alueellaan. Esitysluonnoksessa ehdotettu varausajan lyhentäminen sai kannatusta, samoin varausmaksun määrääminen. Varausmaksu 1 euro per hehtaari tosin koettiin liian matalaksi. Muutos kaavoitusvaatimuksissa sai positiivista palautetta, mutta samalla huomioitiin, että kuntien itsenäisesti tekemät kaavapäätökset myös vaikeuttavat kokonaisarvion tekemistä alueelle. Useat järjestöt samoin kuin yksityishenkilöt yhtyivät Suomen luonnonsuojeluliiton lausuntoon tai lainasivat sitä osin omassa lausunnossaan.

Liikunta- ja virkistysalojen järjestöjen lausunnoissa korostui erityisesti luonnon virkistyskäyttö. Malminetsintäalueiden ja varausten koettiin aiheuttavan paljon epävarmuutta alueelle, ja luonnon virkistysarvojen heikentyvän. Ympäristönsuojelullisten elementtien lisääminen kaivoslakiin koettiin positiivisena, mutta ehdotettuja muutoksia pidettiin liian pieninä.

Kaivosala ry ja kaivosalan yritykset

Kaivosala ry sekä lausunnot jättäneet kaivosalan yritykset suhtautuivat ehdotettuihin kaivoslain muutoksiin pääosin negatiivisesti. Lausujat olivat huolissaan siitä, että kaivoskeskustelua on leimannut poliittisuus eikä päätöksiä tehdessä ole ollut käytössä riittävää tietopohjaa. Eräät kaivosalan yritykset kirjoittivat lausunnossaan hyvin suorasukaisesti, että kaivoslain muutoksia ajetaan puhtaasti kansalaismielipiteiden takia vailla hyvää syytä ja tieteellistä pohjaa, sillä kansalaisten tieto kaivostoimialasta on hyvin pinnallista.

Etenkin esityksessä ehdotettu muutos, että kaivoshanketta säädeltäisiin yleis- tai asemakaavalla nykyisen maakuntakaavan sijaan, sai osakseen paljon kritiikkiä. Kuntien valta kaivoshankkeen käynnistämisessä katsottiin lausunnoissa liian suureksi, mikäli hankkeelle vaadittaisiin kunta-kaava, jonka kunnan valtuusto hyväksyisi. Yritysten mielestä se tekisi kaivoshankkeen etenemisestä nykyistä epävarmempaa. Lisäksi lausunnoissa muistutettiin siitä, että yksi iso syy Suomen vetovoimalle kaivoshankkeissa on ollut selvä lainsäädäntö ja lupakäytäntö. Mikäli ehdotetut muutokset tulevat voimaan, voi Suomen houkuttelevuus kärsiä ja sitä kautta moni kaivosalan työpaikka jäädä syntymättä.

Varausmaksu 1 euro per hehtaari koettiin liian korkeaksi ja etenkin pienten kaivosalan yritysten toimintaedellytyksiä haittaavaksi. Samoin ehdotus varauksen keston rajaamisesta 24 kuukaudesta 12 kuukauteen sai kritiikkiä kaivosalan toimijoilta, sillä vuosi on toimijoiden liian lyhyt aika tehdä hyvä lupahakemus malminetsintään.

Kaivosalan toimijoiden lausuntojen mukaan kaivostoimintaa sääntelevä lakikokonaisuus on monimutkainen ja kokonaisuuteen oli lausuntoajan kuluessa suunnitteilla useita muutoksia. Lausunnoissa tuotiin ilmi huoli siitä, ettei lakikokonaisuus pysy yhtenäisenä, vaan lakeihin tulee paljon päällekkäisyyksiä tai jopa ristiriitaisuuksia.

Lisäksi Pyhäjärven Callio ehdotti, että lakiin ja esitysluonnokseen tarkennettaisiin mainintaa vaatimuksista kaivoksen sulkemisesta ja sen käyttämisestä sulkemisen jälkeen. Kaivoksilla voisi olla mineraalituotannon jälkeistä jälkikäyttöä esimerkiksi matkailukohteena ja sellaiset mahdollisuudet olisi hyvä huomioida jo kaivoslupaa hakiessa.

Muut yritykset

Yrittäjien etujärjestö Suomen Yrittäjät ry piti lausunnossaan positiivisena sitä, että erityisesti muutos kaavoitusvaatimuksissa mahdollistaa paikallisten elinkeinojen vahvemman huomioimisen. Kun päätös kaivoshankkeen kaavoituksesta siirtyy kunnalle, kunnat voivat itse huolehtia paremmin siitä, että paikallisten elinkeinotoimijoiden asema suhteessa kaivos- ja malminetsintätoimintaan tulee huomioiduksi riittävällä tavalla. Esimerkiksi matkailuyrittäjät ja muut luontoon perustuvissa elinkeinoissa toimivat kirjoittivat lausunnoissaan, etteivät esitysluonnoksessa ehdotetut lakimuutokset paranna merkittävästi tilannetta yrittäjien ja yritysten toimintaedellytysten kannalta tai kuntalaisten ja luonnon kannalta. Myös Suomen Yrittäjät toivat saman näkökulman esiin ja huomauttivat, että varauspäätös luo alueelle epävarmuutta. Epävarmuus vaikuttaa esimerkiksi matkailu- ja maatalousyrittäjien investointien tekemiseen. Kaivoksia koskevaa sääntelyä toivottiinkin kiristettävän. Myös valitusoikeuksien laajentaminen olisi tärkeää. Lausunnoissa painotettiin ympäristöarvoja mineraalien taloudellisen hyödyntämisen yli. Ero kaivosalan yritysten ja muiden alojen yritysten lausuntojen välillä oli selvä.

Muiden yritysten lausunnoissa tuotiin esiin varauksien ja malminetsinnän aiheuttama epävarmuus useammin kuin kaivostoiminnasta aiheutuneita konkreettisia haittoja. Yksityishenkilöinä lausunnon jättäneiden joukossa oli myös yrittäjiä. Heidän lausunnoissaan suurimpana huolena esiintyi luonnon virkistysarvon väheneminen, mikä on keskeistä monille luontomatkailuyrityksille. Lausunnoissa tuotiin myös esiin, että matkailuala on monin paikoin merkittävämpi työllistäjä kuin kaivostoimiala.

Yksityishenkilöt

Yksityishenkilöiltä tuli paljon palautetta. Kaikki lausunnon antaneet yksityishenkilöt toivoivat, että kaivoksia koskevaa sääntelyä kiristettäisiin ja etenkin ympäristönäkökulma pitäisi huomioida lakiehdotuksessa paremmin. Yksityishenkilöistä reilu puolet lainasi tai yhtyi Suomen luonnonsuojeluliiton tai Kansalaisten kaivosvaltuuskunnan lausuntoon.

Yksityishenkilöiden lausunnoissa nousi esiin huoli itselle tärkeiden paikkojen läheisyyteen tehdyistä varauksista, jotka aiheuttivat paljon epävarmuutta alueen tulevaisuuden kehityksestä. Lisäksi vaatimus ympäristöluvasta ennen kaivoslupaa ja tiukemmat rajaukset sille, missä malminetsintää ja kaivostoimintaa saa harjoittaa, toistui lähes kaikissa lausunnoissa. Maanomistajien oikeus kieltää malminetsintä ja kaivostoimintaa maillaan sekä yleisesti kansalaisten valitusoikeuksien parantaminen koettiin keskeiseksi. Monissa lausunnoissa nostettiin myös esiin mineraalit suomalaisten yhteisenä omaisuutena, joita nimenomaan valtion tai suomalaisten yritysten pitäisi hyödyntää sen sijaan, että annettaisiin ulkomaalaisille yrityksille lupa harjoittaa kaivostoimintaa Suomessa. Hyvin monet lausunnon antaneet yksityishenkilöt toivoivat koko Lapin tai saamelaisien kotiseutualueen rajaamista kaiken kaivostoiminnan ulkopuolelle.

Lausuntojen perusteella yksityishenkilöille yksi keskeisistä luontoarvoista oli virkistysmahdollisuus hiihtämällä, patikoimalla ja retkeilemällä. Kaivostoiminnasta oltiin huolissaan siksi, että se pilaa puhtaan luonnon ja koskemattomia erämaa-alueita jää jäljelle enää vähän ja hajanaisesti. Se vähentää merkittävästi luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksia.

Saamelaiset

Saamelaisia alkuperäiskansana koskeva näkökulma tuli esiin yksittäisten paliskuntien, paliskuntain yhdistyksen, saamelaispaliskuntien, saamelaiskäräjien, saamelaisneuvoston ja kolttien kyläkokouksen lausunnoissa. Lisäksi Lapin kunnat nostivat saamelaisiin ja saamelaiskulttuuriin liittyviä asioita esiin. Myös yksityishenkilöiden lausunnoissa huomioitiin saamelaisien asiat.

Keskeisin näkökulma oli se, että saamelaisalueet pitää jättää kaivostoiminnan ulkopuolelle kokonaan, koska kaivostoiminta haittaa saamelaiskulttuuriin kuuluvaa poronhoitoa merkittävästi. Lisäksi tuotiin esiin, että saamelaisilla on ikimuistoinen nautintaoikeus alueisiinsa ja sitä kautta oikeus vastata alueensa hallinnasta. Mikäli kaikkea kaivostoimintaa ei kielletä saamelaisalueilta, saamelaisten toissijainen vaatimus, joka toistui lausunnoissa, on saamelaisille annettava parempi vaikutusmahdollisuus malminetsintä- ja kaivoslupia myönnettäessä sekä tiukemmat ympäristövaatimukset.

4 Yksityiskohtainen palaute

4.1 Yleisiä huomioita

Useissa lausunnoissa monilta tahoilta tuotiin esiin, että sääntelykokonaisuus on epäselvä. Ristiriitaisuuksista ja päällekkäisyyksistä eri lakeihin pohjautuvissa lupaehdoissa mainitsivat monien muiden tahojen ohella korkein hallinto-oikeus (KHO) ja oikeuskanslerin virasto (OKV). KHO ja OKV huomauttivat, että lakeja on vaikea soveltaa, kun kokonaisuus on niin monimutkainen. Useissa lausunnoissa tuotiin esiin huoli siitä, että kokonaisuuteen jää katvealueita, kun kaivosalaa koskeva sääntely ja lupamenettely on hajautettu monien eri lakien alle.

Etenkin kaivosteollisuuden toimijoilta tulleissa lausunnoissa otettiin esiin se, että kaivosteollisuus on merkittävä elinkeino Suomen ja koko EU:n huoltovarmuuden ja teollisuusautonomian kannalta. Mikäli kaivoslakia kiristetään liiaksi, ei pienillä suomalaisilla toimijoilla ole enää mahdollisuuksia harjoittaa kaivostoimintaa Suomessa, vaan kaivosteollisuus valuu kokonaan ulkomaalaisten toimijoiden käsiin. Toinen skenaario, joka nostettiin esiin, on että Suomeen joudutaan tuomaan teollisuuden tarvitsemat mineraalit kokonaan ulkomailta, kun kaivostoiminta ei Suomessa ole enää kiristyneen sääntelyn takia kannattavaa. Myös esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliiton lausunnossa nostettiin esiin, että kaivostoiminnalla on merkittävä rooli siinä, kun siirrytään entistä enemmän kohti sähkön käyttämistä voimanlähteenä.

Useat lausunnonantajat, kuten VM, OKV ja Tukes toivat esiin, että on tärkeää huolehtia lupaviranomaisten henkilöstöressurssien riittävästä määrästä. Esitysluonnoksessa ehdotetut muutokset lisäävät työmäärää ja saattaa johtaa lupaprosessin ruuhkautumiseen ja venymiseen, mikäli henkilöstön määrää ei kasvateta.

4.2 Ympäristöasiat

Yleisesti katsottiin, etteivät ehdotetut muutokset merkittävästi paranna ympäristönsuojelun tasoa. Lausuntojen perusteella ympäristönsuojelulain, luonnonsuojelulain ja kaivoslain rajapinnat ovat epäselviä. Ympäristöllisten elementtien lisääminen kaivoslakiin koettiin sekä huonona että hyvänä asiana. Ympäristöministeriö, useat yhdistykset ja yksityishenkilöt pitivät ehdotettuja muutoksia kaivoslakiin oikeasuuntaisina, mutta ympäristön kannalta riittämättöminä.

Kaivostoimialan lausujat pitivät ympäristöllisten elementtien lisäämisen kaivoslakiin liian rajoittavana. Kaivoslaki on elinkeinoa säätelevä sektorilaki, eikä siihen pitäisi ottaa mukaan laajempia ympäristöllisiä elementtejä, sillä kaivosten ympäristövaikutuksista säädellään jo ympäristölakien puolella.

Useissa eri tahojen lausunnoissa tuotiin esiin, että kaivosluvan pohjavaatimuksena pitäisi olla voimassa oleva ympäristölupa. Ympäristöluvan koettiin olevan keino varmistua siitä, ettei kaivostoiminnalla ole haitallisia ympäristövaikutuksia. Kuitenkin esimerkiksi kaivostoimialan lausujat sekä viranomaistahot toivat esiin, että lupamenettelyissä olisi päällekkäisyyksiä, jotka pitäisi karsia pois. Ympäristöluvan ja kaivosluvan yhteiskäsittely voisi olla ratkaisu siihen. Hyvin monissa lausunnoissa esitettiin myös ajatus, että ympäristövaikutusarvio pitäisi tehdä koko kaivoksen elinkaaren ajalle. Sen pitäisi kattaa myös kaivoksen sulkemisen jälkeen ympäristölle aiheutuvat vaikutukset.

Ympäristöjärjestöjen lausunnoissa tuotiin esiin, että kaivokset ovat myös vihreän siirtymän kannalta tärkeitä, koska niistä saatavat mineraalit ovat välttämättömiä esimerkiksi akuissa. Sähkö on voimanlähteenä parempi kuin fossiiliset polttoaineet, ja sähköön siirtymisessä tarvitaan lisää akkuminaaleja. Suomen luonnonsuojeluliitto huomautti, että avolouhokset ovat ympäristölle erityisen haitallisia. Näitä haittoja voitaisiin vähentää siirtymällä entistä enemmän tunnelilouhintaan ja sallimalla avolouhokset ainoastaan yhteiskunnalle täysin välttämättömien mineraalien louhimisessa silloin, kun tunnelilouhinta ei ole mahdollista. Näin kasvava mineraalien tarve voidaan saada tyydytettyä ilman, että ympäristö kärsii yhtä paljon. Monissa lausunnoissa tuotiin esiin positiivisena se, että kaivoslaki velvoittaa käyttämään kaivosten mineraalivarat tehokkaasti ja loppuun saakka.

4.3 Varausjärjestelmä

Varausjärjestelmää koskevat säännösluonnokset esitysehdotuksessa saivat ristiriitaista palautetta. Kaivosalan toimijat kokivat rajauksen varausajan pituuteen ja alueen kokoon sekä esitetyn varausmaksun kohtuuttomana ja elinkeinotoimintaa haittaavana. Toisaalta esimerkiksi ympäristöjärjestöt pitivät varausmaksua aivan liian pienenä. Osassa lausunnoista ehdotettiin koko varausjärjestelmän purkamista vanhanaikaisena.

Kaivosalan toimijat sekä GTK pitivät esitysluonnoksessa ehdotettua 24 kuukauden varausajan supistamista 12 kuukauden mittaiseksi negatiivisena asiana. Sekä kaivosalan toimijat että GTK olivat huolissaan siitä, että ehdotettu 12 kuukauden aika ei riitä huolelliseen malminetsintälupahakemuksen tekemiseen, vaan jatkossa hakemukset olisivat valmistelemattomampia, mikä voisi johtaa lisätyöhön myöhemmin. Kaivosteollisuus ry toi esiin sen, että mikäli varausaika rajataan 12 kuukauden mittaiseksi eikä riittävän perusteellisia tutkimuksia ehditä tehdä, se johtaa myös laajempiin alueellisiin rajauksiin malminetsintähakemuksissa. Malminetsinnässä työt ovat raskaampia myös ympäristölle kuin varausvaiheen kevyet tutkimukset, joten varausajan pitäminen ennallaan tukee myös ympäristönäkökulmaa.

Tukes esitti lausunnossaan huolen, että mikäli varausten pinta-alaa ja ajallista kestoa rajoitetaan, varausilmoitusten tekeminen saattaisi vähentyä ja sen sijaan toimijat alkavat tehdä suoraan malminetsintälupahakemuksia. Esitysehdotuksen mukaisesti 12 kuukauden mittaista varausaika voisi kuitenkin kaivosviranomaisen päätöksellä erityisistä syistä jatkaa 24 kuukauden mittaiseksi. Useat tahot, kuten eri maakunnat, toivoivat esitykseen tarkennusta siitä, mitkä ovat riittävät syyt, jotta jatkoaika voidaan myöntää.

Muut kuin kaivosalalla toimivat lausunnonantajat pitivät rajauksia aikaan ja pinta-alaan positiivisina. Varauksen rajaaminen ajallisesti ja pinta-alallisesti koettiin vähentävän kansalaisten epävarmuutta ja sitä kautta vastustusta kaivoshankkeita kohtaan. GTK, joka oli varausajan lyhentämistä vastaan, kannatti varausalueen pinta-alan rajoittamista. Ympäristöjärjestöt ja esimerkiksi Kansalaisten kaivosvaltuuskunta kannattivat rajujakin rajauksia varausalueen kokoon, mikäli varausjärjestelmästä ei luovuta kokonaan. Kansalaisten kaivosvaltuuskunnan ensisijainen näkökulma lausunnossaan oli, että varauksista on luovuttava kokonaan. Toissijaisesti se ehdotti sopivaksi varausalueeksi 900 hehtaaria. Myös useiden yksityishenkilöiden lausunnoissa toistui toive luopua varausjärjestelmästä kokonaan tai vähintäänkin rajata varausalueen suurinta sallittua koosta hyvin rajusti nykyiseen verrattuna.

Tukes ei kannattanut varausoikeuden pinta-alan ja ajallisen keston rajaamista. Sen sijaan Tukes esitti, että kaivosprosessista tulisi järjestää lisää tiedotusta, jotta kansalaiset ymmärtäisivät, mitä

varaus tarkoittaa. Varausalueen sisälle tulee myöhemmin malminetsintäalue, joka yleensä kattaa vain osan varausalueesta ja tämä tarkempi rajausta tehdään malminetsintäluupahakemuksessa. Tukesin mukaan tieto varauksen, malminetsinnän ja kaivoksen suhteesta toisiinsa voisi vähentää kansalaisten epävarmuutta ja epäluuloa kaivoshankkeita kohtaan.

Lakiehdotuksessa esitetään varausmaksuksi 1 euro hehtaarilta. Kaivosalan mielestä varausmaksu on aivan liian suuri ja etenkin pienten toimijoiden elinkeinonharjoittamista vaikeuttava. Kaivosteollisuus ry kyseenalaisti veroluontoisen maksun ottamisen käyttöön, kun tavoitteena on rajata kaivosalan toimijoiden varausalueiden kokoa. Valtiovarainministeriö toi esiin, että varausmaksu veron omaisena vaatii esitysehdotuksessa tarkempaa oikeudellista syventymistä. Esityksessä pitää huomioida oikeusturvan toteutuminen ja valitusoikeuden määräytyminen.

Muut kuin kaivosalan toimijat pitivät varausmaksua liian pienenä ja lähinnä nimellisenä eikä sillä koettu olevan tavoiteltua vaikutusta rajata varausalueiden kokoa. Kansalaisten kaivosvaltuuskunnan ehdottama summa, mikäli varausjärjestelmästä ei luovuta täysin, on 20 euroa hehtaarilta. Useiden muiden lausunnon antaneiden ja varausmaksun määrän korottamista kannattaneiden mielestä sopiva summa olisi noin kymmenkertainen nyt ehdotettuun nähden, eli 10 euroa hehtaarilta. Varausmaksun korottamista kannattaneiden tahojen joukossa oli muun muassa yksityishenkilöitä, järjestöjä, ELY-keskuksia ja kuntia.

Esitysluonnoksen mukaan varausmaksu maksettaisiin kaivosviranomaiselle. Muutamissa lausunnoissa ehdotettiin, että varausmaksua maksettaisiin valtion ohella myös kunnalle, jonka alueille varaus kohdistuu. Kuntaliiton lausunnossa ehdotettiin, että varausmaksu maksettaisiin kokonaisuudessaan kunnalle.

4.4 Malminetsintä

Yksi lausuntopyyntöön kysymyksistä käsitteli malminetsinnästä aiheutuvia haittoja.

Useissa lausunnoissa tuotiin esiin malminetsinnästä aiheutuvat haitat sekä ympäristölle että elinkeinoille. Eri lausujatahot ovat erimielisiä siitä, minkälaisia haittoja ja missä laajuudessa malminetsinnästä aiheutuu.

Lausunnonantajien enemmistö suhtautui malminetsintään potentiaalisena ympäristöhaittojen lähteenä. Luonnonsuojelujärjestöt ja kansalaiset olivat hyvin yksimielisiä siitä, että malminetsintää pitää rajoittaa enemmän kuin sitä tällä hetkellä rajoitetaan ympäristösyistä, mutta myös siksi, että siitä aiheutuu epävarmuutta alueen tulevaisuutta ajatellen.

Tukesin mukaan malminetsinnästä aiheutuvat haitat ovat hyvin paikallisia ja vähäisiä, lähinnä puusto- ja tiestövaurioita, ja esimerkiksi pohjavesien saastumisesta malminetsinnän yhteydessä ei ole näyttöä. Laajempia haittavaikutuksia ympäristölle ei Tukesin mukaan synny malminetsinnästä. Aiemman lainsäädännön mukaiset kairausputket ovat aiheuttaneet jonkin verran ongelmia, mutta ne eivät ole nykyään enää luvallisia, joten haittojen määrä on vähentynyt. Ympäristöhaittoja voidaan Tukesin mukaan ehkäistä entisestään käyttämällä malminetsinnässä biohajoavaa hydraulikkaöljyä ja suojaamalla kairauskoneen alustan. Kaivostoimialan järjestöt ja yritykset ovat samaa mieltä siitä, ettei malminetsinnästä aiheudu ympäristöhaittoja.

Omakotiliiton lausunnossa tuotiin esiin se, kuinka vaikea yksittäisen kansalaisen on tietää, kuka on aiheuttanut malminetsinnässä tulleet vauriot esimerkiksi puustolle tai tielle. Lausunnossa ehdotettiin, että tiedot malminetsintää tekevien tahojen yhteyshenkilöistä olisi kootusti saatavilla julkisesti, jolloin ongelmatilanteissa olisi helppo löytää asiasta vastaava taho. Tämä voisi osaltaan lisätä kaivostoiminnan hyväksyttävyyttä kansalaisten keskuudessa.

Malminetsintään ei tällä hetkellä tarvita maanomistajan lupaa. Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että maanomistajan lupa tarvitaan kymmenen vuoden jälkeen. Kaivostoimialan järjestöt ja yritykset sekä GTK pitivät muutosta huonona, sillä kaivoshankkeet ovat hyvin pitkäaikaisia ja hitaasti eteneviä. Kymmenen vuotta on liian lyhyt aika saada hanke edistymään malminetsinnän aloittamisesta kaivostoiminnan käynnistämiseen. Hanke voi keskeytyä, mikäli maanomistajat estävät malminetsintäluvan jatkamisen.

Esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliitto esitti lausunnossaan, että maanomistajalla pitäisi olla oikeus estää malminetsintä omistamallaan maalla ja hänellä tulisi olla valitusoikeus asiassa jo ensimmäisen malminetsintäluvan kohdalla, ei vasta kymmenen vuoden kuluttua. Kun maanomistajalle annetaan mahdollisuus vaikuttaa maillaan tapahtuvaan malminetsintään vasta kymmenen vuoden malminetsinnän jälkeen, omaisuudensuoja ei toteudu. Toisaalta Suomen kommunistisen puolueen Lapin piirijärjestö esitti lausunnossaan, että kaikki maaperän mineraalit ovat kansallisomaisuutta eikä kenellekään yksityishenkilöllä tai yrityksellä saisi olla oikeutta vallata alueita itselleen kaivoshanketta varten. Ajatus mineraaleista valtion omaisuutena toistui myös useissa yksityishenkilöiden ja yhdistysten lausunnoissa. Sitä käytettiin perusteena kieltää malminetsintä ja kaivostoiminta ulkomaisilta yrityksiltä.

Useissa lausunnoissa eri tahoilta kerrottiin malminetsinnän alueelle aiheuttamasta epävarmuudesta. Malminetsintä alueella vähentää sen houkuttelevuutta matkailu- ja virkistyskohteena. Lisäksi malminetsintä vaikuttaa esimerkiksi maatalousyrittäjiin ja poronhoitajiin elinkeinoa haittaavalla tavalla. Yksityishenkilöiden lausunnoissa kerrottiin huolista, joita malminetsintä aiheuttaa esimerkiksi mökkikiinteistöjen läheisyydessä. Ihmiset ovat kiintyneitä mökkipaikkoihinsa ja ovat huolissaan alueen muuttumisesta malminetsinnän myötä. Lisäksi lausunnoissa tuotiin esiin myös huoli kiinteistöjen arvon laskemisesta, jos alueella tehdään malminetsintää. On vaikeaa saada myytyä mökkikiinteistö, jos on edes jonkinlainen uhka siitä, että alueelle saatetaan perustaa kaivos. Etenkin, kun malminetsintälupa on voimassa kymmenen vuotta ennen kuin maanomistaja voi yrittää estää sen uusimisen, on epätietoisuuden aika hankkeen etenemisestä hyvin pitkä.

Eräs lausunnoissa toistuva seikka oli malminetsinnän kieltäminen kategorisesti esimerkiksi luonnonsuojelualueilla, Natura 2000 -alueilla, kansallispuistoissa ja vesistöjen läheisyydessä. Lausuntoja malminetsinnän rajoittamisen puolesta esittivät niin yksityishenkilöt ja erilaiset yhdistykset kuin yrityksetkin. Ympäristöministeriö esitti lausunnossaan, että esitysluonnoksen perusteluja olisi hyvä täydentää siten, että niissä huomioidaan tulevan luonnonsuojelulain uudistukseen kuuluva malminetsinnän rajoittamispykälä.

4.5 Monien kuntien alueelle sijoittuvat kaivoshankkeet

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan, että kaivosluvan edellytyksenä olisi jatkossa yleis- tai asemakaava. Tällä hetkellä kaivostoimintaa säädellään maakuntakaavalla, jolloin yksittäisillä kunnilla ei ole ollut suoraa vaikutusmahdollisuutta kaivoshankkeen käynnistämiseen. Useimmat lausunnonantajat kokivat ehdotetun muutoksen positiivisena. Yleis- ja asemakaavan

käyttö parantaa kuntien vaikutusmahdollisuutta kaivoshankkeissa, mitä pidettiin hyvänä uudistuksena.

Kunnat suhtautuivat ehdotettuun muutokseen kaavavaatimuksissa vaihtelevasti, mutta enimmäkseen positiivisesti siitä huolimatta, että ehdotettu muutos lisäisi kuntien työmäärää. Suurin osa lausunnon jättäneistä kunnista piti ehdotettua muutosta positiivisena, sillä se lisää kunnan vaikutusmahdollisuutta ja helpottaa toimintojen yhteensovittamista kunnan alueella. Asikkalan kunta lisäsi, että tarvittaessa yhteistyötä naapurikuntien kanssa on lisättävä ja kaavoitusratkaisuja pohdittava yhdessä. Jyväskylän kaupungin lausunnossa tuotiin esiin mahdollisuus, että usean kunnan alueelle sijoittuvissa hankkeissa voitaisiin edelleen tarvittaessa käyttää maakunta-kaavaa, vaikka yhden kunnan alueelle rajautuvassa hankkeessa kunta vastaisi kaavoituksesta. Kajaanin kaupungin lausunnossa ehdotettiin, että mallia kaivoshankkeiden kaavoituksessa monen kunnan alueelle voitaisiin ottaa tuulivoimalahankkeista.

Kaivosteollisuus ry:n lausunnossa otettiin vahvasti kantaa sen puolesta, että maakuntakaava säilyisi riittävänä kaivoshankkeen aloittamiselle. Lausunnossa todettiin, etteivät malmiesiintymät noudata kuntarajoja, jolloin kaivoshanketta varten kaava tarvitaan usean kunnan alueelle. Tämä voisi moninkertaistaa kaavamuutoksiin vaaditun ajan ja siten hidastaa kaivoshankkeen etenemistä. Useat kaivosalan yritykset sekä Kaivosteollisuus ry sanoivat lausunnoissaan, että kaavoituksen muuttaminen on suoranainen este kaivostoiminnan edellytyksille. Kun tarvittavan kaavamuutoksen hyväksymisestä vastaa kunta, on kaavamuutoksen eteneminen kunnanvaltuuston käsissä. On mahdollista, että neljän vuoden välein kuntavaaleilla valittavan valtuuston kokoonpano muuttuu niin, että kaavamuutos ja siten kaivoshankkeen eteneminen estetään. Muutos kaavavaatimukseen tekisi useiden lausunnon jättäneiden kaivostoimintayritysten mukaan pitkäjänteisestä kaivostoiminnan kehittämisestä vaikeaa ja epävarmaa. Lausujien mukaan epävarmuus myös vähentäisi ulkomaalaisten kaivosyritysten kiinnostusta Suomea kohtaan potentiaalisena kaivoskohteena, kun tällä hetkellä helpoksi ja selkeäksi koettu sääntely muuttuisi kompleksisemmäksi.

Sen lisäksi, että lausunnoissa otettiin kantaa monen kunnan alueelle sijoittuviin kaivoshankkeisiin, nostettiin esiin myös yhden kunnan alueella olevat hankkeet, jotka sijoittuvat kuntarajan läheisyyteen. Useissa lausunnoissa tuotiin esiin, että kuntien pitäisi tällaisissa tilanteissa ottaa huomioon myös naapurikunnat sekä erityisesti vesien valuma-alueella olevat kunnat. Vaikka kaivoksen aktiiviset haitat kohdistuisivat vain yhden kunnan alueelle, jätevesistä voi koitua haittaa myös naapurikunnille tai jopa laajemmalle alueelle.

Etenkin kaivosalan toimijoiden lausunnoissa tuotiin esiin kaivosteollisuuden työllistävää vaikutusta, joka sekin usein jakautuu usean kunnan alueelle.

4.6 Vakuudet

Vakuuksia koskevia muutoksia pidettiin yleisesti kannatettavina, mutta nekin saivat vaihtelevaa palautetta.

Metsähallitus piti vakuusmaksuja hyvänä. Lausunnon mukaan vakuudet eivät kata riittävän pitkää aikaa, sillä kaivoksella on vaikutuksia vielä sen sulkemisen jälkeenkin vuosien tai vuosikymmenien ajan. Metsähallitus myös piti vakuuskäytäntöä kankeana ja kertoi kokemuksesta, ettei vakuuksien saaminen käyttöön ole yksinkertaista, vaikka olisi selvää näyttöä siitä, että ympäristövaikutukset johtuvat kaivoksesta. Myös malminetsinnän vakuusmaksuja olisi Metsähallituksen mukaan syytä korottaa, sillä nykyiset vakuusmaksut eivät riittäisi kattamaan tilanteita,

joissa esimerkiksi kairauskoneesta vuotava öljy tuhoaa arvokkaita alueita, mikäli malminetsintää suorittanut yritys ei itse suostu ennallistamaan aluetta.

Useimmat lausujat olivat sitä mieltä, että nykyinen taso vakuuksille ei ole riittävä, vaan niitä pitää korottaa huomattavasti, jotta ne riittävät kattamaan myös kaivosten sulkemisesta aiheutuvat todelliset kulut. Etenkin kunnat ja yksityishenkilöt olivat sitä mieltä, etteivät kulut saa jäädä yhteiskunnan maksettaviksi. Tämän takia myös kaivoslupaa myönnettäessä olisi huolehdittava siitä, että lupaa hakeva kaivosyhtiö on vakavarainen. Yksi keino varmistua luvanhakijan vakavaraisuudesta ja luotettavuudesta sekä siitä, että mahdolliset ympäristöhaitat voidaan korvata täysimääräisesti, on vaatia riittävän korkeat vakuudet. Oikeuskanslerin virasto toi esiin lausunnossaan, ettei esitysluonnoksesta käy selväksi, mikä on riittävä taso vakuuksille, ja sen osalta esitystä tulisi täsmentää.

Useissa lausunnoissa toistui ajatus siitä, että kaivos- ja jätevakuuksia olisi voitava käyttää ristiin niissä tilanteissa, kun yksi vakuustyyppi ei ole riittävän kattava silloin, kun kaivoshankkeesta on aiheutunut ympäristöhaittoja. Esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliiton lausunnossa tuotiin esiin myös, että vakuuskäytännön ulkopuolelle jäävät esimerkiksi kemikaalit, pilaantuneen maa-aineksen kunnostaminen sekä kaivoksen vesien hallinta.

4.7 Tilaisuudet yleisölle

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että malminetsintää harjoittavalle yritykselle tulisi velvollisuus järjestää vuosittainen yleisölle avoin tilaisuus, jossa käsitellään kaivoshankkeen tilannetta. Yleisötilaisuuteen suhtauduttiin lähes kaikkien lausunnonantajien taholta pääosin positiivisesti ja sen koettiin lisäävän avoimuutta ja kansalaisten tiedonsaantia.

Lakiesityksen mukaan tilaisuuden järjestäjänä toimisi malminetsintää harjoittava taho itse. Useissa yksityishenkilöiltä tulleissa lausunnoissa pidettiin parempana toimintamallina sitä, että tilaisuuden järjestäjänä toimisi jokin ulkopuolinen taho. Malminetsintää harjoittava yritys itse voisi olla puolueellinen eikä tilaisuudessa välttämättä syntyisi lakiehdotuksen tavoitteena olevaa dialogia yhteisön ja malminetsintää harjoittavan toimijan välille. Sopiva taho tilaisuuden järjestäjäksi voisi olla esimerkiksi paikallisyhdistys tai kylä.

Tukes piti tilaisuutta erittäin hyvänä uudistuksena ja toivoi, että myös kaivosviranomaisen velvoitettaisiin osallistumaan vuosittaisiin tilaisuuksiin. Lisäksi Tukesin lausunnossa toivottiin, että tilaisuuksiin tulisi aina järjestää myös etäosallistumismahdollisuus, jotta mahdollisimman moni, joita asia koskee, pääsee osallistumaan tilaisuuksiin. Tukes esitti myös huolen siitä, mitä tietoa tilaisuuksissa voidaan jakaa, koska kaivosalan toimijat eivät halua kilpailevien yritysten saavan tarkkaa tietoa kaivostoiminnastaan.

Kaivosalan toimijoilta tuli palautetta, että tiedotusvelvollisuuteen pitäisi lisätä poikkeus, ettei tilaisuutta tarvitse järjestää, mikäli yrityksellä ei ole aktiivista toimintaa. Esimerkiksi Tulikivi Oyj kertoi pitävänsä alueita varalla ilman, että siellä on minkäänlaista aktiivista kaivos- tai malminetsintätoimintaa, sillä vuolukiviesiintymät ovat niin pieniä, että alueita tarvitaan monta.

Yksityishenkilöiden lausunnoissa nostettiin esiin se, että joillain alueilla on käynnissä monia kaivoshankkeita eri vaiheissa. Olisi raskasta, jos jokaisen hankkeen tilaisuuteen pitäisi osallistua, jotta voi saada tietoa hankkeiden etenemisestä.

4.8 Vaikutukset saamelaisiin alkuperäiskansana

Lausunnonantajat kokivat yleisesti positiivisena paliskuntien, saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen tiedonsaantioikeuden laajentamisen heidän toiminta-alueilleen tehtävistä kaivoslain mukaisista hankkeista. Ehdotuksen mukaan paliskunnille, kolttien kyläkokoukselle ja saamelaiskäräjille olisi tehtävä ilmoitus saamelaisten kotiseutualueelle, koltta-alueelle ja erityiselle poronhoitoalueelle tehtävistä varausilmoituksista jo ensivaiheessa, ja myönnettävistä malminetsintä- ja kaivosluvista ilmoittaminen laajenisi koskemaan koko poronhoitoaluetta nykyisen erityisen poronhoitoalueen sijaan. Tämän koettiin lisäävän saamelaisten mahdollisuuksia vaikuttaa heidän kotiseutualueelleen suunniteltuun malminetsintään ja kaivostoimintaan jo varhaisessa vaiheessa. Saamelaiset lausunnonantajat lausuiivat, etteivät ehdotetut muutokset ole kuitenkaan riittäviä. Saamelaiskulttuurin piirteitä ei ole huomioitu riittävästi eikä saamelaisia ole kuultu hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa tarpeeksi hyvin. Kolttien kyläkokouksen mukaan lakiluonnoksessa esitetyt lisäykset liittyen hakijan velvollisuuteen selvittää hankkeiden vaikutuksia saamelaisiin alkuperäiskansana sekä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi annettavia lupamääräyksiin vahvistavat saamelaisten oikeuksia, mutta myös Kolttien kyläkokous tulisi ottaa mukaan koltta-alueelle suunniteltujen hankkeiden arviointityöhön.

Paliskuntain yhdistys, Saamelaispaliskunnat ry sekä yksittäiset lausunnon jättäneet paliskunnat nostivat kaikki esiin sen, että kaivostoiminta vaikuttaa merkittäväällä tavalla poronhoitoon ja vaikeuttaa poronhoitajien toimintamahdollisuuksia. Paliskuntain yhdistyksen, Saamelaispaliskunnat ry:n sekä yksittäisten paliskuntien lausunnoissa nostettiin esiin, että osa paliskunnista toimii myös erityisen poronhoitoalueen ulkopuolella, mikä pitäisi myös huomioida kaivoslain sanamuodoissa, jotta paliskuntien välinen tasavertaisuus ja yhtäläiset toimintamahdollisuudet toteutuisivat. Lausunnoissa todettiin, että paliskunnilla tulisi olla valitusoikeus varauspäätöksestä ja varausilmoitusta ratkaistaessa paliskuntien kanssa tulisi neuvotella.

Lausunnoissa todettiin, että poronhoitoalueelle suunnitellut kaivoshankkeet aiheuttavat paljon epävarmuutta poronhoitoelinkeinolle. Epävarmuus näkyy muun muassa siten, ettei poronhoitolle välttämättömiä investointeja haluta tehdä. Sitä kautta saamelaiskulttuuriin olennaisena osana kuuluva poronhoito vähenee ja kulttuurin harjoittamisen edellytykset häviävät. Tämän sekä Lapin herkün luonnon säilyttämisen vuoksi saamelaisneuvosto, kolttien kyläkokous, Paliskuntain yhdistys, Saamelaispaliskunnat ry sekä useat luonnonsuojeluyhdistykset ja yksityishenkilöt esittivät lausunnoissaan kaiken kaivostoiminnan kieltämistä saamelaisten kotiseutualueella sekä poronhoitoalueella. Joidenkin yksityishenkilöiden lausunnoissa tuotiin ilmi huoli saamelaisten oikeuksien toteutumisesta ja saamelaisten mahdollisuuksista harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan.

Monissa lausunnoissa, joissa käsiteltiin saamelaisia koskevia näkökulmia, mainittiin erityisesti kullanhuuhdonta. Useissa lausunnoissa haluttiin kieltää kullanhuuhdonta sekä koneellisena että lapiokaivuuna saamelaisten kotiseutualueella tai poronhoitoalueella sen haittojen vuoksi. Lapin kullankaivajain liiton lausunnossa puolustettiin kullanhuuhdonta vedoten kullanhuuhdonnan perinteeseen Lapissa sekä siihen, että kullanhuuhdonnasta koneellisenakin aiheutuu vain vähäistä haittaa luonnolle. Lapin kullankaivajain liiton mukaan poronhoito rasittaa Lapin luontoa enemmän kuin kullanhuuhdonta eikä poronhoito ole enää nykyaikana sen aiheuttaman ympäristörasituksen ja kannattamattomuuden vuoksi realistinen elinkeino edes erityisellä poronhoitoalueella. Sen vuoksi kullanhuuhdonta ei pitäisi rajoittaa poronhoitoon vedoten. Lausunnossa viitattiin myös KHO:n päätöksiin siitä, ettei kullanhuuhdosta koneellisenakaan aiheudu liikaa

ympäristörasitusta. Lapin kullankaivajainliiton mukaan hakijan selvitysvelvollisuuden vahvistaminen edellyttää, että hakijalla olisi oikeus saada riittävä ja luotettava tieto poronhoidon rakenteista ja porojen kuljetusreiteistä.

Saamelaisneuvosto, Saamelaiskäräjät, Ihmisoikeuskeskus, Ihmisoikeusliitto ja Amnesty Internationalin Suomen osasto toivat lausunnoissaan vahvasti esiin saamelaisten oikeudet. Suomi on saanut YK:n sopimusvalvontaelimiltä useita huomautuksia saamelaisten ennakkosuostumuksen puutteista. Myös useissa yksityishenkilöiden ja järjestöjen lausunnoissa otettiin kantaa saamelaisten oikeuksien puolesta ja toivottiin saamelaisille veto-oikeutta kaikkiin saamelaisten koti-seutualueelle suunniteltuihin kaivoshankkeisiin.

4.9 Intressivertailu

Useissa lausunnoissa tuotiin esiin intressivertailun tarve, josta esityksessä ei ollut säännösehdotusta. Esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliiton launnossa ehdotettiin, että mallia intressivertailuun voisi ottaa vesilaista, jossa intressivertailu jo on. Intressivertailun tavoitteena olisi varmistua siitä, että hankkeesta saadut hyödyt olisivat suuremmat kuin siitä aiheutuvat haitat.

Hyötyihin lukeutuisivat esimerkiksi kaivoksen työllistävä vaikutus, verokertymä ja kaivannaisien merkityksellisyys Suomen huoltovarmuusketjussa. Haittoihin lukeutuisivat esimerkiksi ympäristöhaitat laajasti tarkasteltuna.

Intressivertailua tehdessä olisi tärkeää huomioida kaivoshankkeen koko elinkaaren ajalta kertyvät ympäristövaikutukset malminetsintävaiheesta kaivoksen sulkemiseen asti. Intressivertailussa olisi myös huomioitava ympäristövaikutukset, joita kaivos aiheuttaa mahdollisesti vielä vuosia sen jälkeen, kun se on jo suljettu.

Lausunnoissa ei juurikaan esiintynyt erityisiä kommentteja intressivertailua vastaan.

4.10 Muita esiin nousseita asioita

GTK toi launnossaan esiin tarpeen uudennaiselle perustutkimusilmoitukselle, jonka nojalla perustutkimusta tekevät tutkimuslaitokset ja yliopistot voivat harjoittaa kaivostoimintaa. Perustutkimusilmoitus tehtäisiin alueelle ja se estäisi muiden toimijoiden tekemät varausilmoitukset ja malminetsintäluvat. Perustutkimuksen kannalta on keskeistä, ettei lupamenettely muutu liian raskaaksi, joten perustutkimusilmoitus voisi olla GTK:n mukaan yksi keino huolehtia siitä.

Luonnon virkistyskäytön nostivat esiin useat lausunnonantajat. Virkistyskäyttö on merkityksellistä niin yksityishenkilöille ja yhdistyksille kuin myös esimerkiksi matkailualan toimijoille. Retkeily- ja ulkoilumahdollisuuksien lisäksi yksityishenkilöiden lausunnoissa toistui kaivoshankkeiden negatiivinen vaikutus kesämökkeilyyn.

Ihmisoikeuskeskuksen, oikeuskanslerinviraston ja muutamat muut lausunnonantajat nostivat esiin, etteivät esitysehdotuksen vaikutusarviot ole riittävällä tasolla. Etenkin perus- ja ihmisoikeuksia koskevat vaikutusarviot ovat puutteellisia ja niitä pitäisi täydentää.

7.9.2022
VN/12316/2019

Kittilän kunta

Liite 1: Lausunnonantajat

Aluehallintovirastojen ympäristövastuualueet

Amnesty Internationalin Suomen osasto

Asikkalan kunnan ympäristölautakunta

Asikkalan luonnonystävät ry

BirdLife Suomi ry

Ekovihreät ry

Enontekiön kunta

Etelä-Karjalan liitto

Etelä-Pohjanmaan liitto

Etelä-Savon ELY-keskus

Etelä-Savon maakuntaliitto

Etämetsänomistajien Liitto ry

Geologian tutkimuskeskus

Haapaveden kaupunki

Heinäveden kunta

Heinäveden Luonnonystävät ry

Hossa-Irnin paliskunta

Hämeen liitto

Ihmekollektiivi ry

Ihmisoikeuskeskus

Ihmisoikeusliitto

Iisalmen kaupunki

Joensuun Vihreät ry

Juvan kunta

Jyväskylän kaupunkirakennelautakunta

Kaavin kunnan tekninen osasto

Kainuun ELY-keskus

Kainuun liitto

Kaivoslaki NYT

Kaivosteollisuus ry

Kajaanin kaupunki

Kalatalouden keskusliitto

Kangasniemen kunta

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ry

Karkkilan luonnonsuojeluyhdistys

Keiteleen kunta

Kemijärven kaupunki

Keminmaan kaupunki

Kemin-Sompion paliskunta

Keski-Pohjanmaan liitto

Keski-Suomen liitto

Kitkan viisaat ry

Kittilän kunnan rakennus- ja ympäristölautakunta

Kittilän kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

Kolttien kyläkokous

Korkein hallinto-oikeus

Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistys ry

Kuusamon yhdyskuntatekniikan lautakunta

Kymenlaakson liitto

Kyyveden osakaskunta

Lapin ELY-keskus

Lapin kauppakamari

Lapin kullankaivajain liitto

Lapin liitto

Lappeenrannan kaupunki

Lapuan kaupunki

Leppävirran kaupunki

Lounais-Hämeen luonnonsuojeluyhdistys ry

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto

MTK ry

Maanmittauslaitos

Maaseutupolitiikan neuvosto

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Metsähallitus

Mikkelin kaupunki

Mining Finland ry

MTK Etelä-Savo ry

MTK Häme

Määrjärven ympäristön yhteistyö ry

Nilsian Reitin Suojeluyhdistys ry

Oikeuskanslerin virasto

Oikeusministeriö

Outokummun kaupunki

Paliskuntain yhdistys

Pelastetaan Päijänne FB-ryhmä

Pirkanmaan ELY-keskus

Pohjois-Karjalan ELY-keskus

Pohjois-Karjalan liitto

Pohjois-Pohjanmaan liitto

Pohjois-Savon ELY-keskus

Pohjois-Savon liitto

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry

Porin kaupunki

Pro Heinävesi

Pro Kiiminkijoen vesistöalue ry

Pro Kuusamo ry

Pro Leppävirta

Pro Rautalampi

Puhtaan Saimaan Puolesta ry
 Pyhäjärven kaupungin elinkeinotoimi
 Pyhäjärven kaupunki
 Päijänteen Luonnonperintösäätiö PLUPS
 Päijät-Hämeen liitto
 Rajat Lapin kaivoksille ry
 Rautalammin kunta
 Saamelaiskäräjät
 Saamelaisneuvosto
 Saamelaispaliskunnat ry
 Saimaa ilman kaivoksia ry
 SAK ry
 Satakuntaliitto
 Siilinjärven kunta
 SKP:n Lapin piirijärjestö
 SLL Pori ry
 Sodankylän kunta
 Sompion luonnonystävät ry
 Sotkamon kunta
 Suomen Kuntaliitto ry
 Suomen Latu
 Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri
 Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri
 Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys
 Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri
 Suomen luonnonsuojeluliiton Siilinjärven yhdistys ry
 Suomen luonnonsuojeluliitto
 Suomen Luontopaneeli
 Suomen Omakotiliitto ry
 Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
 Suomen ympäristökeskus SYKE
 Suomen Yrittäjät ry
 Teknologiateollisuus
 Teollisuusliitto ry
 Tervon kunnan Nilakan ympäristölautakunta
 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
 Uudenmaan liitto
 Uudenmaan Sosialidemokraattiset Naiset ry
 Valkeakosken kaupunki
 Valtiovarainministeriö
 Varsinais-Suomen ELY-keskus
 Varsinais-Suomen liitto
 Vesiluonnon puolesta ry
 Villilohi ry
 WWF Suomi
 Ylitornion-Pellon Luonto ry

Ympäristöministeriö
 Ympäristöpuolue ry
 Österbottens förbund

Lisäksi 125 yksityishenkilöä

Liite 2: Lausuntopyynnön jakelu

Akaan kaupunki
 Alajärven kaupunki
 Alavieskan kunta
 Alavuden kaupunki
 Asikkalan kunta
 Askolan kunta
 Auran kunta
 Enonkosken kunta
 Enontekiön kunta
 Espoon kaupunki
 Etelä-Karjalan liitto
 Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
 Etelä-Pohjanmaan liitto
 Etelä-Savon ELY-keskus
 Etelä-Savon maakuntaliitto
 Etelä-Suomen aluehallintovirasto
 Etämetänomistajien liitto
 Eurajoen kunta
 Euran kunta
 Evijärven kunta
 Forssan kaupunki
 Geologian tutkimuskeskus
 Haapajärven kaupunki
 Haapaveden kaupunki
 Hailuodon kunta
 Halsuan kunta
 Haminan kaupunki
 Hangon kaupunki
 Hankasalmen kunta
 Harjavallan kaupunki
 Hartolan kunta
 Hattulan kunta
 Hausjärven kunta
 Heinolan kaupunki
 Heinäveden kunta
 Helsingin kaupunki
 Hirvensalmen kunta
 Hollolan kunta
 Huittisten kaupunki
 Humppilan kunta
 Hyrynsalmen kunta
 Hyvinkään kaupunki
 Hämeen ELY-keskus
 Hämeen liitto
 Hämeenkyrön kunta
 Hämeenlinnan kaupunki
 Iin kunta
 Iisalmen kaupunki
 Iitin kunta
 Ikaalisten kaupunki
 Ilmajoen kunta
 Ilomantsin kunta
 Imatran kaupunki
 Inarin kunta
 Ingå kommun/Inkoon kunta
 Isojoen kunta
 Isonkyrön kunta
 Itä-Suomen aluehallintovirasto
 Jakobstad stad/Pietarsaaren kaupunki
 Janakkalan kunta
 Joensuun kaupunki
 Jokioisten kunta
 Joutsan kunta
 Juuan kunta
 Juupajoen kunta
 Jyväskylän kunta
 Jämsän kaupunki
 Järvenpään kaupunki
 Kaakkois-Suomen ELY-keskus
 Kaarinan kaupunki
 Kaavin kunta
 Kainuun ELY-keskus
 Kainuun liitto
 Kaivosteollisuus ry
 Kajaanin kaupunki
 Kalajoen kaupunki
 Kangasalan kaupunki
 Kangasniemen kunta
 Kankaanpään kaupunki
 Kannonkosken kunta
 Kannuksen kaupunki
 Karijoen kunta
 Karkkilan kaupunki
 Karstulan kunta
 Karvian kunta
 Kaskisten kaupunki/Kaskö stad
 Kauhajoen kaupunki
 Kauhavan kaupunki
 Kauniaisten kaupunki
 Kaustisen kunta
 Keiteleen kunta
 Kemijärven kaupunki
 Kemin kaupunki

Keminmaan kunta
 Kempeleen kunta
 Keravan kaupunki
 Keski-Pohjanmaan liitto
 Keski-Suomen ELY-keskus
 Keski-Suomen liitto
 Keuruun kaupunki
 Kihniön kunta
 Kimtoöns kommun/Kemiönsaaren kunta
 Kinnulan kunta
 Kirkkonummen kunta
 Kiteen kaupunki
 Kittilän kunta
 Kiuruveden kaupunki
 Kivijärven kunta
 Kokemäen kaupunki
 Kokkolan kaupunki
 Kolarin kunta
 Kolttien kyläkokous
 Konneveden kunta
 Kontiolahden kunta
 Korsholms kommun/Mustasaaren kunta
 Korsnäs kommun
 Kosken Tl kunta
 Kotkan kaupunki
 Kouvolan kaupunki
 Kristinestad stad/Kristiinankaupunki
 Kronoby kommun/Kruunupyyn kunta
 Kuhmoisten kunta
 Kuhmon kaupunki
 Kuolion kaupunki
 Kuortaneen kunta
 Kurikan kaupunki
 Kustavin kunta
 Kuusamon kaupunki
 Kymenlaakson liitto
 Kyyjärven kunta
 Kärkölän kunta
 Kärsämäen kunta
 Lahden kaupunki
 Laihian kunta
 Laitilan kaupunki
 Lapin aluehallintovirasto
 Lapin ELY-keskus
 Lapin Kullankaivajain Liitto ry
 Lapin liitto
 Lapinjärven kunta
 Lapinlahden kunta
 Lappajärven kunta
 Lappeenrannan kaupunki
 Lapuan kaupunki
 Larsmo kommun/Luodon kunta
 Laukaan kunta
 Lemin kunta
 Lempäälän kunta
 Leppävirran kunta
 Lestijärven kunta
 Liedon kunta
 Lieksan kaupunki
 Limingan kunta
 Liperin kunta
 Lohjan kaupunki
 Loimaan kaupunki
 Lopen kunta
 Lounais-Suomen aluehallintovirasto
 Loviisan kaupunki
 Luhangan kunta
 Lumijoen kunta
 Luumäen kunta
 Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
 Maa- ja metsätalousministeriö
 Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
 MTK ry
 Malax kommun/Maalahden kunta
 Marttilan kunta
 Maskun kunta
 Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa
 Merijärven kunta
 Merikarvian kunta
 Miehikkälän kunta
 Mikkelin kaupunki
 Muhoksen kunta
 Multian kunta
 Muonion kunta
 Muuramen kunta
 Mynämäen kunta
 Myrskylän kunta
 Mäntsälän kunta
 Mänttä-Vilppulan kaupunki
 Mäntyharjun kunta
 Naantalin kaupunki
 Nakkilan kunta
 Nivalan kaupunki
 Nokian kaupunki
 Nousiaisten kunta
 Nurmeksien kaupunki
 Nurmijärven kunta
 Nykarleby stad/Uusikaarlepyy

Närpes stad /Närpiön kaupunki	Pyhäjoen kunta
Oikeuskanslerinvirasto	Pyhjärven kaupunki
Oikeusministeriö	Pyhännän kunta
Orimattilan kaupunki	Pyhärannan kunta
Oripään kunta	Päijät-Hämeen liitto
Oriveden kaupunki	Pälkäneen kunta
Oulaisten kaupunki	Pöytyän kunta
Oulun kaupunki	Raahen kaupunki
Outokummun kaupunki	Raision kaupunki
Padasjoen kunta	Rantasalmen kunta
Paimion kaupunki	Ranuan kunta
Paliskuntain yhdistys	Raseborgs stad/Raaseporin kunta
Paltamon kunta	Rauman kaupunki
Pargas stad/Paraisten kaupunki	Rautalammin kunta
Parikkalan kunta	Rautavaaran kunta
Parkanon kaupunki	Rautjärven kunta
Pedersöre kommun/Pedersören kunta	Reisjärven kunta
Pelkosenniemen kunta	Riihimäen kaupunki
Pellon kunta	Ristijärven kunta
Perhon kunta	Rovaniemen kaupunki
Pertunmaan kunta	Ruokolahden kunta
Petäjäveden kunta	Ruoveden kunta
Pieksämäen kaupunki	Ruskon kunta
Pielaveden kunta	Rääkkylän kunta
Pihtiputaan kunta	Saamelaiskäräjät
Pirkanmaan ELY-keskus	Saarijärven kaupunki
Pirkanmaan liitto	Sallan kunta
Pirkkalan kunta	Salon kaupunki
Pohjanmaan ELY-keskus	Sastamalan kaupunki
Pohjanmaan liitto	Satakunnan ELY-keskus
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	Satakuntaliitto
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto	Sauvon kunta
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	Savitaipaleen kunta
Pohjois-Pohjanmaan liitto	Savonlinnan kaupunki
Pohjois-Savon ELY-keskus	Savukosken kunta
Pohjois-Savon liitto	Seinäjoen kaupunki
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto	Sievin kunta
Polvijärven kunta	Siikaisten kunta
Pomarkun kunta	Siikajoen kunta
Porin kaupunki	Siikalatvan kunta
Pornaisten kunta	Siilinjärven kunta
Porvoon kaupunki	Simon kunta
Posion kunta	Sipoon kunta
Pudasjärven kaupunki	Siuntion kunta
Pukkilan kunta	Sodankylän kunta
Punkalaitumen kunta	Soinin kunta
Puolangan kunta	Someron kaupunki
Puumalan kunta	Sonkajärven kunta
Pyhtään kunta	Sotkamon kunta

Sulkavan kunta
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
Suomen Kuntaliitto ry
Suomen luonnonsuojeluliitto
Suomen ympäristökeskus SYKE
Suomen Yrittäjät ry
Suomussalmen kunta
Suonenjoen kaupunki
Sysmän kunta
Säkylän kunta
Taipalsaaren kunta
Taivalkosken kunta
Taivassalon kunta
Tammelan kunta
Tampereen kaupunki
Teknologiateollisuus ry
Tervolan kunta
Tervon kunta
Teuvan kunta
Tohmajärven kunta
Toholammin kunta
Toivakan kunta
Tornion kaupunki
Turun kaupunki
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes
Tuusniemen kunta
Tuusulan kunta
Tyrnävän kunta
Ulvilan kaupunki
Urjalan kunta
Utajärven kunta
Utsjoen kunta
Uudenkaupungin kaupunki
Uudenmaan ELY-keskus
Uudenmaan liitto
Uuraisten kunta
Vaaan kunta
Vaasan kaupunki
Valkeakosken kaupunki
Valtiovarainministeriö
Vantaan kaupunki
Varkauden kaupunki
Varsinais-Suomen ELY-keskus
Varsinais-Suomen liitto
Vehmaan kunta
Vesannon kunta
Vesilahden kunta
Vetelin kunta
Vieremän kunta

Vihdin kunta
Viitasaaren kaupunki
Vimpelin kunta
Virolahden kunta
Virtain kaupunki
Vörå kommun/Vöyrin kunta
Ylitornion kunta
Ylivieskan kaupunki
Ylöjärven kaupunki
Ympäristöministeriö
Ypäjän kunta
Ähtärin kaupunki
Äänekosken kaupunki